

ความเห็นส่วนตน
ของ นายบรรจงศักดิ์ วงศ์ปราชญ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๑๘/๒๕๖๖

เรื่องพิจารณาที่ ๒๒/๒๕๖๖

วันที่ ๑๕ เดือน พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๖๖

ระหว่าง ศาลจังหวัดชลบุรี

ผู้ร้อง

ผู้ถูกร้อง

ศาลจังหวัดชลบุรีส่งคำโต้แย้งของจำเลยทั้งสาม (นายวีระศักดิ์ ไชยสุขเจริญกุล ที่ ๑ นายบรรจงศักดิ์ วงศ์ปราชญ์ ที่ ๒ นายเอกชัย รุ่งนิศากร ที่ ๓) ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ อ ๗๗๒/๒๕๖๕ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ข้อเท็จจริงตามหนังสือส่งคำโต้แย้งของจำเลยทั้งสามและเอกสารประกอบ สรุปได้ดังนี้

นิติบุคคลอาคารชุดนอร์ท บีช โจทก์ที่ ๑ และบริษัท ริชแมน พร็อพเพอร์ตี้ จำกัด โจทก์ที่ ๒ ยื่นฟ้องจำเลยทั้งสามต่อศาลจังหวัดชลบุรี ในความผิดฐานตัวการ ผู้ใช้ ลักทรัพย์ ทำให้เสียทรัพย์ และบุกรุก โดยจำเลยที่ ๑ และที่ ๒ ร่วมกันก่อให้เกิดจำเลยที่ ๓ พร้อมคนงานอีกสองคน กระทำ ความผิดฐานลักทรัพย์ ร่วมกันกระทำความผิดตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยใช้ยานพาหนะเพื่อสะดวก แก่การกระทำความผิดหรือการพาทรัพย์นั้นไปหรือเพื่อให้พ้นการจับกุม ขอให้ลงโทษจำเลยทั้งสามตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ มาตรา ๘๔ มาตรา ๙๐ มาตรา ๙๑ มาตรา ๓๓๔ มาตรา ๓๓๕ มาตรา ๓๓๖ ทวิ มาตรา ๓๕๘ มาตรา ๓๖๒ มาตรา ๓๖๔ และมาตรา ๓๖๕

ระหว่างการไต่สวนมูลฟ้องของศาลจังหวัดชลบุรี จำเลยทั้งสามโต้แย้งว่า ประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖๕ วรรคสอง (ที่ถูกคือ มาตรา ๑๖๕ วรรคสาม) ที่บัญญัติว่า “... ห้ามมิให้ศาลถามคำให้การจำเลย และก่อนที่ศาลประทับฟ้องมิให้ถือว่าจำเลยอยู่ในฐานะเช่นนั้น” เป็นบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิในการต่อสู้คดีของจำเลยเพื่อพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าคดีของโจทก์ไม่มีมูลที่จะ ประทับฟ้อง ขัดต่อหลักความเสมอภาคและหลักการรับฟังความทุกฝ่าย แม้ต่อมามีการแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยเพิ่มบทบัญญัติมาตรา ๑๖๑/๑ และมาตรา ๑๖๕/๒ เพื่อคุ้มครองประชาชนที่ต้องถูกกล่าวหาด้วยเหตุอันไม่สุจริต แต่ศาลยังคงนำมาตรา ๑๖๕ วรรคสาม

ที่กำหนดว่าก่อนที่ศาลประทับฟ้องห้ามมิให้ถือว่าจำเลยอยู่ในฐานะเช่นนั้น มาเป็นเหตุในการปฏิเสธ เอกสารหรือหลักฐานของจำเลย และมาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า “คำสั่งของศาลที่ให้ คดีมีมูลย่อมเด็ดขาด ...” เป็นบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรม ขัดต่อ หลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ ขัดต่อหลักความเสมอภาค และหลักการรับฟัง ความทุกฝ่าย เนื่องจากกรณีศาลมีคำสั่งว่าคดีไม่มีมูล กฎหมายให้สิทธิโจทก์ในการอุทธรณ์หรือฎีกา ต่อไปตามกฎหมาย ดังนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖๕ วรรคสาม และมาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๒๗ จำเลยทั้งสามขอให้ศาลจังหวัดชลบุรีส่งคำโต้แย้งดังกล่าวต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตาม รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒

โจทก์ทั้งสองคัดค้านคำโต้แย้งของจำเลยทั้งสาม สรุปได้ดังนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา ๑๖๕ วรรคสอง ใช้บังคับแก่คดีซึ่งพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ซึ่งข้อเท็จจริงคดีนี้ เป็นคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ มาตรา ๑๖๕ วรรคสอง จึงมิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับ แก่คดี ส่วนมาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติให้คำสั่งของศาลที่ให้คดีมีมูลย่อมเด็ดขาดนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๙๖ บัญญัติว่า “คำสั่งระหว่างพิจารณา ที่ไม่ทำให้คดีเสร็จสำนวน ห้ามมิให้อุทธรณ์คำสั่งนั้นจนกว่าจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งในประเด็นสำคัญ และมีอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นด้วย” เมื่อคำสั่งของศาลให้คดีมีมูลทำให้ต้องดำเนินกระบวนการ พิเคราะห์พิพากษาคดีต่อไป จึงเป็นคำสั่งระหว่างพิจารณาที่ไม่ทำให้คดีเสร็จสำนวน บทบัญญัติดังกล่าวได้ ให้สิทธิหรือเสรีภาพแก่บุคคลโดยเสมอภาคกัน และให้ความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๒๗

ศาลจังหวัดชลบุรีเห็นว่า จำเลยทั้งสามโต้แย้งว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖๕ วรรคสอง (ที่ถูกคือมาตรา ๑๖๕ วรรคสาม) และมาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๒๗ ซึ่งศาลจังหวัดชลบุรีจะใช้บทบัญญัติ แห่งกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดี และยังมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ จึงส่งคำโต้แย้งดังกล่าวต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖๕ วรรคสาม และมาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่ศาลจังหวัดชลบุรีจะใช้บังคับแก่คดี เมื่อจำเลย ทั้งสามโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่าบทบัญญัตินี้ดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังมีคำวินิจฉัย ของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ กรณีจึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง แต่ประเด็นที่จำเลยทั้งสามโต้แย้งว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖๕ วรรคสาม

และมาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ หรือไม่ นั้น เห็นว่า มาตรา ๕ เป็นบททั่วไปที่วางหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ มิได้มีข้อความที่เป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดไว้เป็นการเฉพาะ ศาลรัฐธรรมนูญไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยในส่วนนี้ โดยให้รับวินิจฉัยเฉพาะประเด็นที่ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖๕ วรรคสาม และมาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๒๗ หรือไม่ และไม่ปรากฏว่าจำเลยทั้งสามได้แสดงเหตุผลประกอบคำโต้แย้งในส่วนที่ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖๕ วรรคสาม และมาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคสอง วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า อย่างไร จึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยในส่วนนี้

บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๑. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

มาตรา ๒๕ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำการนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นว่านั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

สิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มีมาตรการกฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๒๗ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ฯลฯ

ฯลฯ

๒. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา ๑๖๑/๑ ในคดีราษฎรเป็นโจทก์ หากความปรากฏต่อศาลเองหรือมีพยานหลักฐานที่ศาลเรียกมาว่าโจทก์ฟ้องคดีโดยไม่สุจริตหรือโดยบิดเบือนข้อเท็จจริง เพื่อกลั่นแกล้งหรือเอาเปรียบจำเลยหรือโดยมุ่งหวังผลอย่างอื่นยิ่งกว่าประโยชน์ที่พึงได้โดยชอบ ให้ศาลยกฟ้อง และห้ามมิให้โจทก์ยื่นฟ้องในเรื่องเดียวกันนี้อีก

การฟ้องคดีโดยไม่สุจริตตามวรรคหนึ่งให้หมายความรวมถึงการที่โจทก์จงใจฝ่าฝืนคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลในคดีอาญาอื่นซึ่งถึงที่สุดแล้วโดยปราศจากเหตุผลอันสมควรด้วย

มาตรา ๑๖๕ ในคดีซึ่งพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ในวันไต่สวนมูลฟ้อง ให้จำเลยมาหรือคุมตัวมาศาล ให้ศาลส่งสำเนาฟ้องแก่จำเลยรายตัวไป เมื่อศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริงแล้ว ให้อ่านและอธิบายฟ้องให้ฟัง และถามว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้าง คำให้การของจำเลยให้จดไว้ ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การก็ให้ศาลจดยางานไว้ และดำเนินการต่อไป

จำเลยไม่มีอำนาจนำพยานมาสืบในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง แต่ทั้งนี้ไม่เป็นการตัดสิทธิในการที่จำเลยจะมีทนายมาช่วยเหลือ

ในคดีราษฎรเป็นโจทก์ ศาลมีอำนาจไต่สวนมูลฟ้องกลับหลังจำเลย ให้ศาลส่งสำเนาฟ้องแก่จำเลยรายตัวไป กับแจ้งวันนัดไต่สวนให้จำเลยทราบ จำเลยจะมาฟังการไต่สวนมูลฟ้อง โดยตั้งทนายให้ซักค้านพยานโจทก์ด้วยหรือไม่ก็ได้ หรือจำเลยจะไม่มา แต่ตั้งทนายมาซักค้านพยานโจทก์ก็ได้ ห้ามมิให้ศาลถามคำให้การจำเลย และก่อนที่ศาลประทับฟ้องมิให้ถือว่าจำเลยอยู่ในฐานะเช่นนั้น

มาตรา ๑๖๕/๒ ในการไต่สวนมูลฟ้อง จำเลยอาจแถลงให้ศาลทราบถึงข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายอันสำคัญที่ศาลควรสั่งว่าคดีไม่มีมูล และจะระบุในคำแถลงถึงตัวบุคคล เอกสาร หรือวัตถุที่จะสนับสนุนข้อเท็จจริงตามคำแถลงของจำเลยด้วยก็ได้ กรณีเช่นว่านี้ ศาลอาจเรียกบุคคล เอกสาร หรือวัตถุดังกล่าวมาเป็นพยานศาลเพื่อประกอบการวินิจฉัยสั่งคดีได้ตามที่จำเป็นและสมควร โดยโจทก์และจำเลยอาจถามพยานศาลได้เมื่อได้รับอนุญาตจากศาล

มาตรา ๑๗๐ คำสั่งของศาลที่ให้คดีมีมูลย่อมเด็ดขาด แต่คำสั่งที่ว่าคดีไม่มีมูลนั้นโจทก์มีอำนาจอุทธรณ์ฎีกาได้ตามบทบัญญัติว่าด้วยลักษณะอุทธรณ์ฎีกา

ถ้าโจทก์ร้องขอศาลจะชั่งจำเลยไว้หรือปล่อยชั่วคราวระหว่างอุทธรณ์ฎีกาก็ได้

ประเด็นวินิจฉัย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖๕ วรรคสาม และมาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง หรือไม่

ความเห็น

พิเคราะห์แล้วเห็นว่า หลักการดำเนินคดีอาญาจำแนกได้เป็น ๓ แนวคิดดังนี้ แนวคิดที่หนึ่ง คือ หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ มาจากแนวคิดว่าการกระทำความผิดอาญาเป็นความเสียหายต่อสังคมเพราะทำลายความสงบสุขของส่วนรวม รัฐมีหน้าที่ต้องรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม รัฐจึงเป็นผู้เสียหาย แม้ในคดีอาญาดังกล่าวจะมีเอกชนเป็นผู้เสียหายและผู้เสียหายจะประสงค์ให้รัฐดำเนินคดีหรือไม่ก็ตาม รัฐก็มีอำนาจในการดำเนินคดีอาญานั้น เนื่องจากถือว่าความผิดอาญาเป็นความผิดต่อสังคมหรือรัฐ รัฐจึงมุ่งเน้นถึงการควบคุมสังคมโดยมุ่งหมายการแก้ไขผู้กระทำความผิดให้กลับเข้าสู่สังคมได้อย่างเป็นปกติสุข จำกัดโอกาสไม่ให้ผู้กระทำความผิดติดนิสัยไปกระทำความผิดอีกหรือปราบปรามผู้กระทำความผิดนั้น หลักดังกล่าวทำให้เอกชนไม่มีอำนาจฟ้องคดีอาญาได้ด้วยตนเอง เมื่อมีความผิดอาญาเกิดขึ้นรัฐได้จัดให้มีเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการเป็นผู้มีหน้าที่ดำเนินคดีอาญา รับผิดชอบการสอบสวนฟ้องร้องดำเนินคดี แต่อย่างไรก็ตาม รัฐก็ไม่ได้ผูกขาดการดำเนินคดีอาญาไว้แต่เพียงผู้เดียว โดยมีการผ่อนผันให้เอกชนฟ้องคดีได้เองอยู่บ้าง แต่จะจำกัดประเภทคดีและฐานความผิดไว้ ซึ่งประเทศไทยใช้หลักการนี้ในการดำเนินคดีอาญา แนวคิดที่สอง คือ หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน มาจากแนวคิดที่ทุกคนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม ประชาชนทุกคนจึงเป็นผู้มีส่วนได้เสียร่วมกันและทุกคนในสังคมเป็นผู้มีหน้าที่ช่วยกันรักษากฎหมาย เมื่อมีความผิดอาญาเกิดขึ้นถือว่าประชาชนทุกคนเป็นผู้เสียหาย ทุกคนจึงมีอำนาจฟ้องคดีอาญาได้โดยไม่ต้องคำนึงว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงหรือไม่ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายโดยตรงเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมด้วย การควบคุมอาชญากรรมจึงเป็นหน้าที่ของประชาชน มิใช่เรื่องของผู้เสียหายที่มุ่งแก้แค้นตอบแทนผู้กระทำผิดเท่านั้น ซึ่งในระบบกฎหมายโรมันมีการจำแนกความผิดอาญาตามลักษณะการกระทำความผิด เป็นความผิดอาญาแผ่นดินและความผิดต่อส่วนตัว ทำให้การฟ้องคดีตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนซึ่งผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญานั้นมีอำนาจฟ้องในคดีความผิดต่อส่วนตัวได้ แต่กรณีความผิดอาญาแผ่นดินซึ่งกฎหมายโรมันถือว่าส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยในสังคมและก่อให้เกิดความเสียหายต่อประโยชน์ส่วนรวม อำนาจฟ้องคดีจึงเป็นของประชาชนทุกคน ไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะได้รับผลร้ายโดยตรงจากการกระทำความผิดนั้นหรือไม่ก็ตาม แนวคิดที่สาม คือ หลักการดำเนิน

คดีอาญาโดยผู้เสียหาย หลักการนี้เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยที่ยังมิได้แยกกฎหมายอาญาออกจากกฎหมายแพ่ง เอกชนจึงมีบทบาทอย่างมากในการเป็นผู้มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและควบคุมอาชญากรรม เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้เสียหายที่จะดำเนินการฟ้องร้องและหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดนั้นต่อศาล แต่สิทธิในการฟ้องคดีอาญาของเอกชนจะจำกัดอยู่เพียงแต่ผู้เสียหายที่ได้รับผลร้ายจากการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นเท่านั้น บุคคลอื่นที่ไม่ได้เป็นผู้เสียหายโดยตรงไม่สามารถนำคดีอาญามาฟ้องต่อศาลได้ การดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายจึงเป็นการต่อสู้ของเอกชนกับเอกชน โดยมีศาลวางตนเป็นกลางในการชี้ขาดตัดสินคดี ลักษณะจึงไม่แตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน กล่าวคือ คำนึงถึงแต่เฉพาะส่วนได้เสียของผู้เสียหายหรือเครือญาติ มิได้คำนึงถึงผลกระทบต่อความสงบสุขของสังคมหรือรัฐ และไม่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวข้องกับคดีแต่อย่างใด

ส่วนแนวคิดในการกลั่นกรองมูลคดีก่อนที่ศาลจะรับฟ้องหรือที่เรียกว่าการไต่สวนมูลฟ้องนั้น เป็นมาตรการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของราษฎรที่ถูกราชกรด้วยตนเองเป็นโจทก์ยื่นฟ้องเป็นคดีอาญาต่อศาล กฎหมายได้บัญญัติให้ศาลมีหน้าที่เป็นผู้กลั่นกรองมูลคดีในเบื้องต้นว่าคดีดังกล่าวมีมูลเพียงพอที่ศาลควรรับคำฟ้องไว้พิจารณาหรือไม่ ส่วนคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐมาแล้วนั้น หากศาลเห็นเป็นการสมควรจะให้มีการไต่สวนมูลฟ้องด้วยก็ได้ เพื่อมิให้มีการกลั่นแกล้งฟ้องร้องกันเกิดขึ้นได้โดยง่าย และเพื่อเป็นการลดความเข้าใจผิดของผู้ฟ้องคดีเกี่ยวกับข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายบางประการก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งรับฟ้อง อันเป็นการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของการใช้อำนาจรัฐในการดำเนินคดีอาญาเพื่อคุ้มครองจำเลยที่ถูกฟ้องคดีมิให้ต้องได้รับความเดือดร้อนเสียหายจนกว่าศาลจะได้ไต่สวนมูลฟ้องแล้วเห็นว่าคดีดังกล่าวมีมูลตามที่กล่าวหา ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒ (๑๒) ได้นิยามความหมายของคำว่า “การไต่สวนมูลฟ้อง” ว่าหมายความถึงกระบวนการไต่สวนของศาลเพื่อวินิจฉัยถึงมูลคดีซึ่งจำเลยต้องหาดังนั้น การไต่สวนมูลฟ้องไม่ว่าจะเป็นคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์หรือคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ล้วนเป็นกระบวนการไต่สวนของศาลเพื่อวินิจฉัยเพียงแค่มูลคดีซึ่งจำเลยต้องหาเท่านั้น ยังมีใช้การพิจารณาว่าจำเลยมีความผิดหรือเป็นผู้บริสุทธิ์แต่อย่างใด โจทก์จึงไม่จำเป็นต้องนำพยานหลักฐานทั้งหมดมาพิสูจน์ความผิดของจำเลยให้ศาลรับฟังโดยปราศจากข้อสงสัย โดยโจทก์เพียงแต่นำพยานหลักฐานที่พอแสดงให้เห็นได้ว่าคดีของโจทก์มีมูลในเบื้องต้นก็เพียงพอแล้ว ต่อเมื่อศาลได้มีคำสั่งประทับฟ้องแล้ว โจทก์จึงจะต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของจำเลยให้ถึงขนาดที่ศาลรับฟังได้โดยปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามฟ้องจริง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๗

ประเด็นที่จำเลยทั้งสามโต้แย้งว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖๕ วรรคสาม เป็นบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิในการต่อสู้คดีของจำเลยเพื่อพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าคดีของโจทก์ ไม่มีมูลที่ศาลจะประทับฟ้อง เป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคและหลักการรับฟังความทุกฝ่าย จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง นั้น

เห็นว่า การไต่สวนมูลฟ้องเป็นกระบวนการที่ศาลต้องทำการไต่สวนว่าคำฟ้องของโจทก์ มีมูลเพียงพอที่ศาลจะประทับฟ้องหรือไม่ โดยเฉพาะในกรณีที่ราษฎรหรือผู้เสียหายเป็นโจทก์ ฟ้องคดีอาญาต่อศาลที่มีเขตอำนาจด้วยตนเองโดยไม่ผ่านกระบวนการของพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการ ส่วนกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์นั้น เมื่อผู้เสียหายร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนหรือเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นในเขตอำนาจ พนักงานสอบสวนก็จะทำการสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐาน สรุปลำนวนเสนอความเห็นต่อพนักงานอัยการ เมื่อพนักงานอัยการ พิจารณาพยานหลักฐานดังกล่าวแล้วเห็นว่ามีความผิดหรือเชื่อได้ว่าผู้ต้องหากระทำความผิด ก็จะ ออกคำสั่งฟ้องและฟ้องผู้ต้องหาเป็นคดีอาญาต่อศาล ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖๒ จึงบัญญัติให้ศาลต้องไต่สวนมูลฟ้องในคดีอาญาที่ราษฎรเป็นโจทก์ แต่ในคดีอาญา ที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ศาลไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้อง แต่ถ้าศาลเห็นสมควรจะสั่งให้มีการไต่สวนมูลฟ้องก่อนก็ได้ เหตุผลที่กฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์การไต่สวนมูลฟ้องในกรณีดังกล่าว ไว้แตกต่างกัน เนื่องจากคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ได้ผ่านการตรวจสอบกลับกรองโดยองค์กร ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามาแล้วถึงสองชั้น ได้แก่ ชั้นพนักงานสอบสวนและชั้นพนักงานอัยการ ดังนั้น คดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ เมื่อผู้ต้องหาถูกฟ้องต่อศาลว่าเป็นผู้กระทำความผิดแล้ว การไต่สวนคดีของศาลจึงต้องกระทำต่อหน้าจำเลย โดยพนักงานอัยการต้องนำตัวจำเลยมาศาล และศาลจะต้องอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังแล้วถามคำให้การจำเลย แต่สำหรับคดีอาญาที่ราษฎร เป็นโจทก์นั้น ก่อนที่ศาลจะประทับฟ้องศาลจะต้องไต่สวนมูลฟ้องก่อนเสมอ ในกรณีนี้วันที่ศาล ไต่สวนมูลฟ้องจึงไม่ต้องมีตัวจำเลยมาศาล แต่จำเลยมีสิทธิที่จะมาฟังการไต่สวนมูลฟ้องของศาล ด้วยก็ได้ แม้จำเลยไม่มาศาลในวันไต่สวนมูลฟ้อง ศาลก็มีอำนาจไต่สวนมูลฟ้องลับหลังจำเลยได้ ประการสำคัญศาลไม่อาจถามคำให้การจำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้องได้ เพื่อเป็นการคุ้มครองจำเลย ตามหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ต่อเมื่อศาลได้ไต่สวนมูลฟ้องแล้ว เห็นว่าคดีมีมูลและมีคำสั่งประทับฟ้องแล้ว จำเลยซึ่งถูกราษฎรเป็นผู้ฟ้องในคดีอาญานั้นจึงจะถือว่า มีสถานะเป็นจำเลยในคดีอาญาอย่างแท้จริง เหตุที่กฎหมายกำหนดให้การฟ้องคดีอาญาต่อศาล โดยพนักงานอัยการเป็นโจทก์แตกต่างกับกรณีที่ราษฎรเป็นโจทก์นั้นก็เพื่อเป็นการป้องกันการกลั่นแกล้ง

นำคดีที่ไม่มีมูลหรือขาดพยานหลักฐานสนับสนุนมาฟ้องต่อศาล หรืออาศัยกระบวนการยุติธรรม เพื่อแสวงหาประโยชน์อย่างอื่นนอกจากผลแห่งคดีโดยชอบธรรม อันเป็นการคุ้มครองราษฎรที่ถูกราชกร ด้วยกันเองเป็นโจทก์ยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาลมิให้ต้องได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายจากการตกเป็น จำเลยในคดีอาญาจนกว่าศาลจะไต่สวนแล้วว่าคดีนั้นมีมูล กฎหมายจึงบัญญัติให้การไต่สวนมูลฟ้อง เป็นกระบวนการตรวจสอบขั้นต้นระหว่างศาลกับโจทก์ก่อนที่ศาลจะวินิจฉัยว่าคดีมีมูลเพียงพอที่ศาล จะมีคำสั่งประทับฟ้องหรือไม่เท่านั้น จำเลยจึงไม่จำเป็นต้องนำสืบในชั้นนี้ตามที่บัญญัติในมาตรา ๑๖๕ วรรคสอง และศาลไม่อาจถามคำให้การจำเลยได้ตามมาตรา ๑๖๕ วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา และจำเลยก็ยังมีสิทธิแต่งตั้งทนายความมาซักค้านพยานโจทก์ได้อีกด้วย นอกจากนี้ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๓๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ ยังได้เพิ่มความในมาตรา ๑๖๕/๒ โดยแก้ไขระบบวิธีพิจารณาความอาญา ให้ศาล มีบทบาทในการแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการวินิจฉัยสั่งคดีในชั้นไต่สวนมูลฟ้องได้ตามที่จำเป็น และสมควร เพื่อคุ้มครองและให้สิทธิแก่จำเลยในการแถลงให้ศาลทราบถึงข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมาย อันสำคัญที่ศาลควรสั่งว่าคดีไม่มีมูล และจะระบุในคำแถลงถึงตัวบุคคล เอกสาร หรือวัตถุที่จะสนับสนุน ข้อเท็จจริงตามคำแถลงของจำเลยด้วยก็ได้ โดยศาลอาจเรียกบุคคล เอกสาร หรือวัตถุที่จำเลยแถลงมา ดังกล่าวเป็นพยานศาลเพื่อประกอบการวินิจฉัยสั่งคดีได้ตามที่จำเป็นและสมควร กรณีเช่นนี้จึงถือได้ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖๕ วรรคสาม ดังกล่าว มิได้ขัดหรือแย้งต่อ หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดและมีได้ขัดหรือแย้งต่อหลักการรับฟัง ความทุกฝ่ายแต่อย่างใด ทั้งยังมีหลักประกันสิทธิให้แก่จำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้องของศาลแล้วโดยชอบ ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล และไม่ขัดต่อหลักความเสมอภาค จึงไม่ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง

ส่วนประเด็นที่จำเลยทั้งสามโต้แย้งว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่จำกัดการใช้สิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรม ขัดต่อหลักประกัน สิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ ขัดต่อหลักความเสมอภาคและหลักการรับฟังความทุกฝ่าย จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง นั้น

เห็นว่า เมื่อศาลมีคำสั่งว่าคดีมีมูลแล้วศาลจึงจะมีคำสั่งประทับฟ้องไว้พิจารณา หลังจากนั้น คดีจึงเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลตามกฎหมาย แม้ว่าคำสั่งศาลที่ให้คดีมีมูลจะมีผลกระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพของจำเลยบางประการเนื่องจากต้องตกเป็นจำเลยในคดีอาญา แต่ก็เป็นไปตามบทบัญญัติ แห่งกฎหมาย และจำเลยสามารถใช้สิทธิในการต่อสู้คดีตามกระบวนการยุติธรรมได้ต่อไป เช่น จำเลย

มีสิทธิที่จะให้การและนำพยานหลักฐานมาสู้ต่อศาล เป็นต้น การที่กฎหมายมิได้กำหนดให้มีการอุทธรณ์คำสั่งศาลที่สั่งว่าคดีมีมูลได้นั้น ก็เพื่อมิให้เป็นการเปิดโอกาสให้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งใช้สิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวโดยมุ่งหวังเพื่อเป็นการประวิงคดี อันจะทำให้การดำเนินคดีล่าช้า ส่วนประเด็นคำสั่งศาลที่ว่าคดีไม่มีมูลนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้ศาลพิพากษายกฟ้อง คำสั่งศาลที่ว่าคดีไม่มีมูลและสั่งยกฟ้องดังกล่าว ถือเป็นคำสั่งที่ทำให้คดีเสร็จสำนวนไปจากศาล ดังนั้น มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง จึงบัญญัติให้โจทก์มีสิทธิอุทธรณ์ฎีกาได้ตามบทบัญญัติว่าด้วยลักษณะอุทธรณ์ฎีกา ซึ่งเป็นไปตามหลักประกันความเป็นธรรมให้แก่คู่ความ และหลักการควบคุมการใช้ดุลพินิจของศาลโดยองค์การตุลาการ กรณีจึงเห็นได้ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง มิได้ขัดต่อหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองไว้ ไม่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ขัดต่อหลักความเสมอภาค และไม่ขัดต่อหลักหลักการรับฟังความทุกฝ่าย จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖๕ วรรคสาม และมาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง

(นายบรรจงศักดิ์ วงศ์ปราชญ์)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ